

TISKOVÁ ZPRÁVA

ZÁKON O VEŘEJNÝCH ZAKÁZKÁCH, VYSOKÉ ŠKOLY A KVALITA ARCHITEKTURY

podklady pro diskusní setkání ČKA / kávu s novináři
7. října 2013, (A)VOID Floating Gallery, Praha

Zástupci České komory architektů (ČKA), Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT), představitelé vysokých škol i praktikující architekti, kteří za sebou mají projekční zkušenosti s univerzitními areály, ti všichni se sešli u příležitosti oslav Světového dne architektury, aby diskutovali o tom, jak a proč vysoké školy staví své budovy. Proč dokážeme kvalitní realizace v této oblasti spočítat na prstech jedné ruky? Jakými investory jsou vysoké školy? Co je omezuje a co jim pomáhá? A je možné daný stav nějak řešit?

Vysoké školy jakožto (převážně) veřejný investor podléhají ustanovením Zákona o veřejných zakázkách. Ten soutěž o návrh (architektonickou soutěž), která je podle ČKA nejvhodnějším nástrojem pro výběr kvalitního projektu, sice připouští, ale nikterak ji neupřednostňuje. To mimo jiné ilustruje i anketa mezi zástupci managementu českých univerzit v časopise ERA21 2/2013. Je tak na zadavatelích, zda zvolí pro výběr zhotovitele projektu soutěž o návrh, nebo běžné zadávací řízení. Důsledky tohoto stavu jsou alarmující: převážná většina aktuálně připravovaných nebo realizovaných staveb vzešla z běžné obchodní soutěže. Projekty univerzitních budov nebo areálů jsou vybírány zejména s ohledem na cenu.

Vede to k paradoxní situaci, kdy budoucí elity národa čerpají své znalosti v prostředí, které často kvalitativně nepřevyšuje úroveň velkokapacitních kancelářských objektů. Nejsou inspirativní, uživatelsky přívětivé a mnohdy jsou provozně nákladné. Ani úvahy o budoucím provozu totiž nejsou položkou, která by při výběru projektanta hrála roli. Další úlohu – tedy spoluvytváření prostředí – hrají tyto stavby rovněž nedostatečně. Příkladem může být aktuálně dokončovaná budova pro Zemědělskou fakultu a Fakultu rybářství a ochrany vod Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích.

Zákon o veřejných zakázkách má v rozvoji škol extrémně důležitou roli. Jakožto správci veřejných financí jsou pod velkým drobnohledem a jejich kroky jsou zvláště v období úspor řízeny snahou minimalizovat náklady. Obchodní soutěž, kterou zákon nabízí jako řešení, má zdánlivě nižší nároky na provedení než soutěž o návrh. Nicméně stranou při hodnocení zůstává jak podoba zamýšleného objektu, tak přímé náklady na jeho stavbu i již zmíněná náročnost provozu. Při porovnávání jiných položek, než jsou architektonické studie (čili výsledky soutěže o návrh) navíc narážíme na problémy typu: Jak podle rozpočtu poznat krásu či funkčnost budoucí stavby?

Skutečnost dále komplikuje fakt, že profese architekta je ze strany zadavatele často podceňována nebo rovnou obcházena. Mezi hlavní důvody patří obavy z prodražování stavby při využití služeb architekta, dále předpoklad, že umělec si bude chtít postavit pomník na úkor klienta, a svůj vliv má i marginalizace profese, která má své kořeny v minulém režimu a úspěšně ji podporuje koncept všeumělství a nedůvěra ve specializaci.

JOSEFSKÁ 34/6
118 00 PRAHA 1

+420 257 535 287
CKA@CKA.CZ
WWW.CKA.CZ

Do této vyostřené situace dále vstupuje Úřad pro ochranu hospodářské soutěže (ÚOHS) se svým zcela absurdním tvrzením, že „podnikateli nic nebrání v tom, aby si účtoval i cenu náklady zcela nepokrývající, případně od požadování odměny upustil úplně“. Ano, jistou logiku to má, pakliže se snažíte o likvidaci celé profese. Nicméně architektura má oproti jiným komoditám svá specifika: Nikdy se například nejedná o sériovou výrobu, ale vždy o individuální řešení. Architektura dále patří sice svému majiteli, má však zároveň závazky vůči okolí a musí respektovat řadu omezení. Je to proto, že každá stavba významně určuje a spoluvytváří veřejný prostor ve svém okolí. Je tedy veřejným zájmem, aby tento prostor byl co možná nejkvalitnější. Česká komora architektů má jako jeden ze svých úkolů hlídat kvalitu výkonu profese. Jejím nutným předpokladem je, že se architekti nebudou podbízet nejnižšími cenami za projektovou přípravu stavby, které nepokryjí ani jejich náklady, natož náklady spojené s najímáním specialistů (např. statiků). ČKA chápe, že ochrana soutěže je v některých aspektech veřejným zájmem, ale je toho názoru, že nemůže být absolutně nadřazována všem dalším veřejným zájmům, jak to vykládá ÚOHS. Proto připravuje s ÚOHS další jednání.

O soutěži o návrh koluje řada pověr a klišé, tudíž se představitelé vysokých škol možná obávají její náročnosti jak časové, tak finanční a kompetenční. Ano, příprava a realizace architektonické soutěže sice trvá déle, než je tomu v případě soutěže obchodní. Na jejím konci má však vyhlášovatel k dispozici studii (respektive jejich sérii), která je už prvním krokem v rámci projekčních prací, navíc za cenu studie jedné. Snaha ušetřit na projektu se rovněž nemusí vyplatit: náklady na projekt tvoří obvykle rámcově 5 % celkových nákladů na stavbu. Je proto důležité se vedle samotného řešení věnovat rovněž nákladům na realizaci a následně i provoz. Soutěž o návrh tyto položky dokáže do hodnocení začlenit. Co se týče členů odborné poroty, požadavek na nadpoloviční většinu odborníků a nezávislých členů není nevýhodou. Vypisovatel se nemusí bát, že se stane obětí poroty, která ve vztahu k němu neponese žádné důsledky, nebo rukojmím vítěze, s nímž není možné uzavřít dohodu. I na tyto situace soutěžní podmínky myslí.

Při srovnání těchto dvou možností výběru architekta výhody soutěže o návrh převažují. Přidejme k tomu transparentnost, která je se soutěží spojena, a také nástroje pro komunikaci s veřejností a viditelnost v médiích, kterou s sebou přináší. Dodejme už jen, že ČKA poskytuje vyhlášovatelům bezplatný servis v oblasti soutěží.

Vysoké školy nejsou příkladnými hospodáři při plánování svých stavebních investic

(publikováno v HN, 18. září 2013)

Převážná většina budov vysokých škol postavených za posledních 20 let se bohužel nestane důstojnou a kvalitní součástí měst. U většiny těchto investic výběr projektanta neproběhl soutěží s předložením návrhů budoucí stavby, které by hodnotila převážně nezávislá a odborná porota.

Vybaví se vám nějaká nová budova vysoké školy, která ve vás vzbudila uspokojení a zájem? Ve které byste jako student rádi trávili svůj čas a jako kolemjdoucímu vám připadalo, že to je opravdu vysoká škola a že pro své okolí znamená pozitivní přínos?

Nedávný průzkum architektonického časopisu ERA21 mezi vzorkem zástupců vysokých škol ukázal, že pro vedení většiny vysokých škol je výstavba nových budov kvantitativním počinem jak získat nové prostory pro nové studenty. Kvalita, náklady na stavbu a provoz, účelnost, zapojení do okolí nebo krása ve výběru projektantů nehrají žádnou nebo okrajovou roli. Mluvčí Západočeské univerzity nové budovy považuje za účelové, u nichž řeší technické podmínky

(velikost, počet a rozmístění laboratoří). Rektor Vysokého učení technického v Brně při výběru dodržuje zákon. Prorektor Českého vysokého učení technického považuje za správnou cestu prověření nových budov studenty a pak oslovení jednoho nebo několika architektů. Upřímně jsem velmi rád za upřímnost těchto výroků a za to, že na oslovení reagovali. Co si myslí ostatní, například v Českých Budějovicích nebo Ostravě, a jak vybírají projektanty svých budov ve stínu zájmu veřejnosti, o tom se dá pouze spekulovat.

Jsem přesvědčen, že záleží na tom, jaké jsou budovy vysokých škol, a dokonce i jak vypadá celé prostředí kampusu. Kdo strávil nějaký čas na zahraniční univerzitě, nepochybně potvrdí, že univerzity se snaží vytvořit nejen „dostatečný počet laboratoří“, ale především kvalitní pobytové prostředí, které láká nejen studenty, ale zejména prestižní vědce. Nevím. Možná je to generační problém a vysoké školy u nás řídí generace, která v zahraničí nestudovala a nemá srovnání. Která sází na kvantitu namísto kvality. Určitě ale vím, že to není dobrý přístup a že si tím vysoké školy škodí, finančně i kulturně. Místo příjemných a důstojných institucí staví haly na výrobu odborníků. Jaký div, že pak tyto odborníky nezajímají souvislosti a prostředí. Namísto příkladného přístupu k obytnému prostředí tak vysoké školy jen završují celkový vztah k budovám pro vzdělání v naší zemi – lhostejnost, že prostředí, ve kterém trávím čas, mne ovlivňuje a spoluformuje.

Je to o to horší, že veřejné budovy by měly být tím hlavním, co spoluvytváří obce a města. Tím, co je chloubou místní komunity a co ji symbolicky spojuje. Měly by nastavovat měřítko kvality pro ostatní výstavbu.

Naštěstí se dají ukázat kvalitní příklady. Několik budov vysokých škol bylo postaveno na základě soutěží o návrh a je to na nich pozitivně znát – Přírodovědecká fakulta v Olomouci, Fakulta architektury ČVUT v Praze, knihovna filozofické fakulty v Brně. A jsou i města, jako je Litomyšl, která dlouhodobě pečují o své veřejné budovy včetně školských a tím nastavují laťku i pro ostatní soukromou výstavbu.

Cestou tedy je pořádat na výběr projektanta veřejných staveb soutěže návrhů, které hodnotí odborná porota. Důraz přitom musí být na transparentnost a veřejnost takového procesu. Vysoké školy musí být na své prostředí pyšné a chlubit se jím, nikoliv potichu „realizovat investiční výstavbu“. Jinak budeme mít špičkové lasery a laboratorní vybavení, ale kvalitní vědci a studenti budou studovat jinde. Nám pak zbudou neúsporné a neúčelné a nepěkné budovy poskládané vedle sebe.

Petr Lešek

Kontakt pro média:

Simona Juračková, manažerka komunikace České komory architektů

e-mail: simona.jurackova@cka.cc, tel.: +420 257 532 287, mobil: +420 702 035 234

Příloha 1: Konkrétní příklady

Aktuální „kauzy“:

- Fakulta výtvarných umění, Vysoké učení technické Brno – viz dvě přiložené tiskové zprávy
- Přírodovědecká fakulta, Univerzita J. E. Purkyně v Ústí nad Labem – viz přiloženou tiskovou zprávu

Aktuální investice (pozitivní):

- Kampus Albertov – vědecké Globcentrum a Biocentrum (plány od r. 2005, předpokládané zahájení stavby v r. 2016, předpokládané dokončení 2018), investor: Přírodovědecká, 1. lékařská a matematicko-fyzikální fakulta Univerzity Karlovy
- Přestavba objektu bývalé menzy Kolejí 17. listopadu na sídlo FHS – investiční záměr vypracován v r. 2009, v r. 2010 FHS s vítězem architektonické soutěže (Kuba & Pilař architekti) uzavřelo smlouvu, situaci komplikuje to, že MŠMT dosud na stavbu neschválilo státní dotaci (zdroj: <http://fhs.cuni.cz/FHS-535.html>)
- Technická univerzita v Liberci (TUL), budova „G“, tzv. G-KOMPLEX – projekt Architektonická kancelář TUL (Jiří Suchomel a Jiří Jandourek), zahájení stavby 2012, předpokládané dokončení 2014

Neprobíhá optimálně z pohledu ČKA:

- FaVU VUT (Fakulta výtvarných umění, Vysoké učení technické v Brně), neregulérní soutěž (hlavní námitky ČKA: málo nezávislých členů odborné poroty, změny podmínek v průběhu soutěže, plné znění v příloze), soutěž vyhlášena 18. 12. 2012, původní předpokládané dokončení areálu v roce 2015, 12. 7. 2013 soutěž zrušena pro nedostatek účastníků
- Mendelova zemědělská a lesnická univerzita v Brně, dva nové biotechnologické pavilony v areálu univerzity v Brně – Černých Polích, dokončeno 2013
- Fakulta elektrotechniky a komunikačních technologií VUT, dokončeno 2012, arch. Josef Pálka
- Přírodovědecká fakulta UJEP v Ústí nad Labem – hlavním problémem již hotové UR (listopad 2011), či odevzdání dokumentace pro výběr zhotovitele stavby (březen 2012) a až následný zájem o vyhlášení soutěže o návrh <http://kampus.ujep.cz/main.php?idwebu=historie>
ČKA s investorem jedná
- Areál ZČU v Plzni na Borech – v říjnu 2013 dokončena stavba Ústavu umění a designu (UUD), dokončuje se budova Regionálního Technologického Institutu, zahájena přístavba knihovny, v přípravě stavby je projekt budovy Fakulty elektrotechnické
- snaha ČKA tuto situaci se ZČU řešit, dopis Komory zůstává prozatím bez odpovědi
- Jihočeská univerzita
knihovna JU Pavilony univerzitní knihovny a humanitních oborů s rektorátem, 2009
Zemědělská fakulta a Fakulta rybářství a ochrany vod – ve výstavbě z evropských peněz

Dobré příklady

- Fakulta architektury ČVUT, Šrámková Architekti, 2010
- Fakulta chemicko-technologická Univerzita Pardubice, Kuba Pilař architekti, 2008
- Knihovna Filozofické fakulty Masarykovy Univerzity, Kuba & Pilař architekti, 2001
- Přírodovědecká fakulta Univerzity Palackého v Olomouci, M1 Architekti, 2006
- Národní technická knihovna, Projektíl architekti, 2009

Co nového v ČKA:

- **22. 10. 2013, 16 h., ČKA** – Diskusní setkání OTTA (Otevřený think tank architektů) na téma Rekapitulace architektonických soutěží v roce 2012
- **19. listopadu, 14 h., kulturní centrum Papírna v Plzni** – OTTA na téma Participace, aktivismus a architektura

- **14. ročník Přehlídky diplomových prací** – 7. 10. derniéra na lodi, 8.–18. 10. výstava v sídle ČKA
(přítomni budou *Dmitro Nikitin, Karel Filsak; Jáchym Svoboda a Martin Ptáčník s otazníkem* – výstava v Praze + info o putování)
- Přehlídka realizací vítězů soutěží o návrh (připravuje ČKA)